

КАРТОГРАФУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ АДМІНІСТРАТИВНОГО РАЙОНУ ДЛЯ ПОТРЕБ ОПТИМІЗАЦІЇ МЕРЕЖІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Вступ. Перед картографуванням освіти як досить новою гілкою у сучасному тематичному картографуванні стоїть ряд конкретних завдань. Найнагальнішими серед них є: дослідження механізмів управління якістю освіти, вивчення методики аналізу результатів освітнього моніторингу, визначення критеріїв оцінки, за якими буде здійснюватися картографування, розробка методики статистичної обробки отриманих даних, вибір зображувальних засобів для найбільш адекватного відображення процесів, які відбуваються у сучасній освіті тощо. Успішне виконання завдань картографування будь-якого рівня, в тому числі і регіонального, багато в чому залежить від вирішення проблем, що стосуються змісту, інформаційного забезпечення та технології укладання карт і, що не менш важливо, покращання їх використання перш за все працівниками органів управління освітньою сферою.

Вихідні передумови. На замовлення Головного управління освіти і науки Харківської обласної державної адміністрації за статистичними матеріалами, наданими відділами освіти районних державних адміністрацій станом на 30 березня 2007 року, на кафедрі фізичної географії та картографії Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна укладено серію карт та атлас освітньої мережі сільських адміністративних районів Харківської області. Результати дослідження передусім мають бути використані органами управління освітою при прийнятті управлінських рішень і забезпеченні правильної політики у даній галузі, зокрема для оптимізації мережі освітніх закладів у адміністративних районах.

Метою даної статті є висвітлення результатів розробки картографічних творів освітньої мережі сільських адміністративних районів Харківської області.

Виклад основного матеріалу. Першим етапом створення серії карт та атласу було детальне вивчення освітньої мережі сільських адміністративних районів як об'єкта картографування. Результати аналізу показали, що Головне управління освіти і науки та районні (міські) відділи (управління) освіти постійно працюють над удосконаленням мережі навчальних закладів різних рівнів, типів і форм власності відповідно до демографічної ситуації, стану соціально-економічного розвитку, запитів громадян щодо надання якісної освіти за місцем проживання.

У 2007 році відбулися зміни в мережі загальноосвітніх навчальних закладів області. З 1 вересня навчально-виховний процес розпочато в 973 загальноосвітніх навчальних закладах усіх типів і форм власності для 268,3 тис. учнів. У порівнянні з минулим навчальним роком мережа шкіл зменшилась на 10 закладів (9 – комунальних, 1 – приватний). Закриття шкіл I ступеня відбулося у Балаклійському, Близнюківському, Золочівському, Кегичівському районах, шкіл II ступеня – Вовчанському та Первомайському районах. Така ситуація пов'язана із щорічним скороченням загального учнівського контингенту. Порівняно з минулим навчальним роком кількість дітей шкільного віку в області зменшилася на 15,9 тис. осіб.

До 1-х класів прийнято 20,2 тис. осіб., до 10-х класів – 25,3 тис. осіб. У порівнянні з минулим роком прийом до 1-х класів збільшився на 1 % (було 20,0 тис. осіб.), до 10-х класів - зменшився на 7 % (27, 2 тис. осіб.).

В області функціонують 903 денні загальноосвітні навчальні заклади (252,6 тис. учнів), у тому числі 50 навчально-виховних комплексів комунальної форми власності (12,2 тис. учнів).

З метою задоволення освітніх потреб обдарованої учнівської молоді в області створені можливості для навчання та виховання таких дітей у 4 колегіумах (3,1 тис. учнів), 48 ліцеях (24,9 тис. учнів), 49 гімназіях (32,5 тис. учнів). Порівняно з 2006/2007 навчальним роком зросла мережа гімназій (на 2 заклади) та

колегіумів (на 1 заклад). Контингент учнів, які здобувають загальну середню освіту у гімназіях, також зріс майже на 600 осіб.

Створено умови для здобуття громадянами базової та повної загальної середньої освіти за заочною та вечірньою формами навчання у 17 вечірніх (змінних) загальноосвітніх навчальних закладах та класах (групах) з вечірньою (заочною) формами навчання 54 денних загальноосвітніх навчальних закладів (6,8 тис. учнів).

Навчально - виховний процес здійснювався також у 20 приватних загальноосвітніх школах (3,0 тис. учнів). Докладалися зусилля для збереження 86 загальноосвітніх навчальних закладів із малочисельним учнівським контингентом, у тому числі загальноосвітніх шкіл I ступеня – 31 заклад (221 учень), загальноосвітніх шкіл I – II ступеня – 52 заклади (1348 учнів), загальноосвітніх шкіл I – III ступенів – 3 заклади (102 учні).

Задоволення мовних запитів громадян на здобуття освіти відповідного рівня здійснювали 705 загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (159,1 тис. учнів), 116 – з двома мовами навчання (58,2 тис. учнів), 137 - російською мовою навчання (48 тис. учнів). У цілому протягом року мережа україномовних шкіл зросла на 47 закладів.

Реалізацію творчих здібностей учнів стабільно забезпечує позашкільна освіта. У 2007 році в області функціонувало 115 позашкільних навчальних закладів для 105,7 тис. дітей та підлітків. В Ізюмському районі відкрито будинок дитячої та юнацької творчості. Охоплення позашкільною освітою становить 37,2 % від загальної кількості дітей шкільного віку. Цей показник є стабільним протягом останніх трьох років і перевищує середній по Україні.

Одним з пріоритетних завдань у 2006 році було збільшення кількості дітей, охоплених організованими формами дошкільної освіти. У 2006 р. в області у 612 дошкільних навчальних закладах здобували дошкільну освіту 51,4 % дітей від 1 до 6 років (55 442 чол.); загальна кількість дітей, охоплених дошкільною освітою, порівняно з аналогічним періодом 2005 р., збільшилась на 4,5 % (1370 дітей), що дозволило вийти на середній український показник (51 %).

У 15 районах і містах області показники охоплення дітей дошкільною освітою перебільшують 50 %. Однак, у трьох сільських районах (Ізюмському, Куп'янському та Первомайському) цей показник залишається нижчим порівняно з іншими 24 сільськими районами області (середній показник по сільських районах - 36,4 %). У сільській місцевості показник охоплення дітей дошкільною освітою складає 22,3 %, у той час як у містах він - на рівні 59,0 %.

На Харківщині простежується тенденція до підвищення попиту населення на дошкільну освіту. У цілому по області на 100 місцях у дошкільних навчальних закладах виховуються 95 дітей. Актуальним завданням є відновлення роботи дошкільних навчальних закладів на базі типових приміщень, які зараз передані для використання різноманітними структурами на умовах оренди. Слід вживати заходи щодо відновлення роботи дошкільних навчальних закладів, що тимчасово призупинили свою діяльність на невизначений період. Із 64 таких закладів (як правило, вони знаходяться у власності сільськогосподарських підприємств), у 2007 році вдалося відновити та реорганізувати діяльність 12 дошкільних навчальних закладів (у тому числі 9 - у сільській місцевості). Протягом року відкрито 5 дошкільних навчальних закладів у Дергачівському (3) та Шевченківському (2) районах.

Мережа дошкільних навчальних закладів компенсуючого типу залишається стабільною, але в умовах зростання попиту на спеціальну дошкільну освіту необхідно вжити дієвих заходів щодо її розширення.

З метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітей, які потребують особливої педагогічної уваги, корекції фізичного та розумового розвитку, Головним управлінням освіти і науки створено умови для навчання та виховання таких дітей. У 2007 році в області навчально-виховний процес для такої категорії дітей здійснювався в 13 загальноосвітніх школах-інтернатах (2,1 тис. учнів) та 14 спеціальних школах-інтернатах (2,7 тис. учнів). На базі реорганізованої загальноосвітньої школи I-II ступенів було відкрито у смт Золочів дитячий будинок змішаного типу для 60 вихованців.

ВОВЧАНСЬК

межі району

районний центр

інші населені пункти

річки

озера, водосховища та ставки

автошляхи з твердим покриттям

ОСВІТНІ МОДЕЛІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

- гімназії
- ліцеї
- ЗОШ I-III ступенів
- ЗОШ I-II ступенів

НАПОВНЮВАНІСТЬ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

- проектна потужність
- реальна наповнюваність

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДВОЗУ УЧНІВ

- кількість учнів на підвозі
- відстань

Висновки. Відображена на картах інформація про проектну потужність та повну наповнюваність навчальних закладів дає можливість здійснити заходи до оптимізації мережі закладів освіти в адміністративних районах. Для більш ефективної оцінки ситуації слід використовувати інформацію про діяльність програми “Шкільний автобус”, аналізуючи кількість учнів, які у ній задіяні.

1. Національна доктрина розвитку освіти. Затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347 / 2002 // Освіта України, № 33 від 23 квітня 2002 р. – С. 4-6.
2. Закон України „Про загальну середню освіту” // Законодавство України про освіту: 36. законів. – К.: Парламентське вид-во, 2002.

3. Байназаров А.М. Картографування освітньої сфери міського адміністративного району // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Зб. наук. праць. - Вінниця: Антекс - УЛТД, 2004. – Вип. 5. – С. 175-179.
4. Байназаров А.М. Картографування результатів моніторингу діяльності освітніх методичних служб регіону // Картографія та вища школа: Зб. наук. праць. Вип. 10. – К., 2005. – С. 95-100.
5. Байназаров А.М. Роль картографічних творів у реформуванні регіональних ланок освітньої сфери // Вісн. Харків. ун-ту, № 655. Геологія-географія-екологія. - Харків, 2005. – С. 107-112.
6. Байназаров А.М. Критерії оцінки якості загальної середньої освіти на регіональному рівні для потреб картографування // Часопис соц.-економ. географії: Зб. наук. праць. - Харків: ХНУ, Вид. центр, 2007. – Вип. 2 (1). – С. 146-150.
7. Лукіна Т.О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні: Монографія. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – 292 с.